

יום הכיפורים

"בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרֵי לַחֲדָשׁ תַּעֲנֶנּוּ אֶת-נַפְשֹׁתֵיכֶם, וְכָל-מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ--הָאֶזְרָח, וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם. כִּי-בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם, לְטַהֵר אֶתְכֶם: מִכָּל, חַטָּאתֵיכֶם, לִפְנֵי ה', תִּטְהָרוּ..." (ויקרא טו, כט-ל)

מצוות החג – וידוי ותשובה

הרמב"ן במניין המצוות שלו מונה את מצוות התשובה בפני עצמה, אך להרמב"ם הציווי הוא רק על הוידוי, כפי שכותב בהלכות תשובה (א, א) "כל המצוות שבתורה, בין עשה בין לא תעשה--אם עבר אדם על אחת מהן, בין בזדון בין בשגגה--כשיעשה תשובה וישוב מחטאו, חייב להתוודות לפני האל ברוך הוא: שנאמר "איש או אישה כי יעשו מכל חטאת האדם... והתוודו, את חטאתם אשר עשו", זה וידוי דברים. וידוי זה מצות עשה".

ומפרט הרמב"ם (שם, ב): "כיצד מתוודה--אומר אנה ה' חטאתי עויתי פשעתי לפניך, ועשיתי כך וכך, והרי ניחמתי ובושתי במעשיי, ולעולם איני חוזר לדבר זה. זה הוא עיקרו של וידוי; וכל המרבה להתוודות ולהאריך בעניין זה, הרי זה משובח."

החינוך (מצוה שסד) מסביר את שרש וטעם המצווה, כי כאשר יוציא האדם את הודאת העוון בפה תתגלה חרטתו וכן יזהר לבל יהי נכשל בו ומתוך כך יירצה לפני בוראו. ומציין החינוך כי מי ש"לא התוודה על חטאיו ביום הכפורים, שהוא יום קבוע מעולם לסליחה וכפרה, ביטל מצוות עשה. ועיקר הוידוי שקבלנו מרבתינו ונהגו כל ישראל לאמר בימי התשובה, הוא: אבל חטאנו אשמונו וכו'."

אספקלריה

עיצומו של יום מכפר, או כפרה לשבים? בתלמוד (שבועות יג, א) מצינו מחלוקת לגבי הכפרה של יום הכיפורים (הנלמדת מהפסוק הנזכר למעלה): רבי אומר, על כל עבירות שבתורה (למעט שלש) בין עשה תשובה ובין לא עשה תשובה, יום הכפורים מכפר, ואילו ר' יהודה אומר, יום הכפורים אין מכפר אלא על השבים. כפי שהדבר מתבטא להלכה ברמב"ם (הלי' תשובה א, ג) ישנו חיבור בין הדברים, כלומר שגם לדעת ר"י שהלכה כמותו שנדרשת עשיית התשובה, הרי שהכפרה היא מצד עצם היום, רק שאם אדם לא עשה תשובה זה מעכב את הכפרה, וכלשונו "ועצמו של יום הכיפורים מכפר לשבים". וצריך להבין, כיצד היום עצמו יכול לכפר, ובפרט לדעת רבי שאין צורך בתשובה בשביל להשיג כפרה זו, הרי הגיוני יותר לומר שאדם שחטא, יצטרך לכל הפחות להתחרט על חטאו בכדי שיתקנה?

הנה מצינו במדרש (כמה גרסאות בזה בירושלמי מכות פ' ב', בילקוט שמעוני תהלים כ"ה ועוד), "שאלו לחכמה חוטא מה עונשו, אמרה להם, חטאים תרדוף רעה... שאלו לתורה, אמרה להם, יביא אשם ויתכפר לו. הדא הוא דכתיב "וְיִנְרָצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו". שאלו להקדוש ברוך הוא, חוטא מה עונשו אמר להם, יעשה תשובה ויתכפר לו. זה שכתוב "טוב וְיָשֶׁר ה' עַל כֵּן יוֹרֵה חַטָּאִים בְּדָרְךְ" - שהוא מורה להון דרך, שיעשו תשובה". ולכאורה, מהו ההבדל בין הכפרה שמצד התורה, לתשובה שמצד הקב"ה? אלא, מבואר בספרי החסידות, כי התורה והמצוות הן בבחינת רצון ה', ולכן העובר על רצונו יתברך אין לו כפרה מושלמת מצד התורה, אך מצד הקב"ה עצמו (שלמעלה מהגדרה של 'רצון') שייך שתהיה לאדם ע"י התשובה, כפרה מוחלטת. ועד"ז בעניינינו: בכל השנה, על האדם לקיים את רצון ה' ובאם חלילה עבר על רצונו ית' עליו לפעול את התשובה באופן שזה משתקף במצוות התורה - ע"י חרטה וידוי. אך ביום הכיפורים מאירה בעולם הקדושה הנעלית ביותר, וממילא גם אם האדם חטא חלילה, אין זה פוגם בדרגת הנשמה המתגלית ביום זה ומורה על הקשר הפנימי של הנשמה עם הקב"ה בעצמו, וממילא 'עצמו של יום מכפר'. רק שהכלי לקבל את ההארה והכפרה הזו, הוא ע"י עבודת התשובה, כפי שפסק להלכה. כלומר, לחבר בין הגילוי העליון המאיר ביום זה, לבין עבודת האדם.

מדרש לחג

אמרו עליו על רבי אלעזר בן דורדיא שלא הניח פרוצה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם בשעת מעשה אמרה לו אחת, אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותנו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים וגבעות, אמר: הרים וגבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו שנאמר "כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה". אמר: שמים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו שנאמר "כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה". אמר: חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו שנאמר "וחפרה הלבנה ובושה החמה" אמר כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו שנאמר "ונמקו כל צבא השמים". אמר: אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו. יצתה בת קול ואמרה ר"א בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא... בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בכמה שנים ויש קונה עולמו בשעה אחת, ואמר רבי לא דיין לבעלי תשובה שמקבלין אותן אלא שקורין (מזמינים) אותן. (ע"פ תלמוד בבלי, עבודה זרה יז, א)

